

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

86. Colai Pauli vita heroica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

sub hoc tempus Inspector nostrorum à Virellescho Generali habebat in mandatis, operarios quoquò versum quàm posset plurimos destinaret, & in Ciampam, Cambogiam, Sianum, Laios, homines expediebantur: ne autem etiam in Coraium, obstabat Tarrarus cuius illic arma grassabantur. Hoc itaque pronius itum est in Hainanensem expeditionem, eoque ambitiosius prensata à Macaensibus Collegis quò ferè plus habent negotij, & ærumnarum, institutiones Christianorum cœtuum nouæ, quàm continuata veterum cultura. Sortiti sunt tandem hanc Prouinciam Petrus Marchezius, Iaponiæ, Cocincinæ, Tunchini laboribus diu tritus; & F. Dominicus Mendezius Sinensis, dexteritatis miræ Catechista, post exantlatos inter Sinas triginta jam annos, vbi & semel in conuersione ethnicorum ad mortem cæsus. His comitibus alacer Mandarinus Hainan contendit, spretis Cantonensium minaciis, qui delaturos se ad Regem iactabant, inductos ab eo in Hainan exteros. Vix palatium intrat, cum aulæ decumanæ locis conspicuis, professionis Christianæ clara explicuit documenta, Iesu & Mariæ augustissima nomina, caractere Augusto, & ornatu, qui aduentum perstringeret oculos, & ingenia moueret ad interrogandum, quibus ille de Iesu & Maria, de se, de lege Christiana quam profiteretur, de Patribus qui eam docerent dum satisfaceret primos in patriam accessus Christo referabat. Nostri vt essent quibusuis obuij, & ad manum, in ædes concessere satis incommodas, vbi statim Mendez elegantia sermonis, numerosum collegit auditorem, & primam illi diuinitatis veræ affudit notitiam. Primum tamen suscepti baptismatis honorem Vm Pauli familia merebatur. Die itaque Paschæ lætissimo, & beatissimo, eius vxor à P. Marchesio initiata est sacro fonte cum filiis tribus, nuru, quatuor agnatis, & familiis eorum integris, quæ ingentem constabant numerum, & Christianitatis Hainanensis fausta fuere primordia, postmodum vbi quid fuerit scitu dignum à nobis reuiscenda. Hoc religionis incrementum, secuta est, vt dixi, Colai Pauli mors, cui parem non habuit Ecclesia Sinensis, aut magnificentia gestorum in Christi gloriam, aut excellentia virtutum; aut Colai gradu quem Christianis aperuit. Annum agebat septuagesimum alterum, cum initio autumnus, valetudine occupatur non ita leui, quin eum bimestri absumeret; nec ita graui, vt illum à Deo, & æternis dimoueret, tres illi è nostris ad latus erant Sacerdotes, qui cæcis intra palatium fortibus in communi apertis pariete subibant. Visit illum Rex sæpius per primarios eunuchos, verborum consolationem nunquam non condens aliqua donorum raritate, suisque Medicis ad eum sanandum industriam omnem, sollicitudinem, & diligentiam iniungens. Vicissim ipse binos misit ad Regem codicillos, quibus monebat, emendationem Astronomici calculi Sinensis Patrum opera prope finem esse; Patres Adamum Scial, & Iacobum Rhò libros centum triginta ad eam attinentes ex idiomatis Europæis, caractere, ac lingua Sinensi reddidisse. Hoc la-

88.
Colai Pauli
vita heroica.

bore

bore illos, & Regis gratiam, & liberalitatem promeritos; sibi demortuo, ad perfectam operis absolutionem, si Regi placeret, optimè successurum Doctorem Li-Petrum, capitalium cognitorem in Singafu, Prouinciæ Scensis Metropoli. Oblatis codicillis, rescripto suo Rex annuit, quo Paulo venite nihil optatiùs poterat, cum Mandarinum Christiani patrocinio tutos Patres, relinqueret moriens; & commissi securos negotij de temporum emendatione, cuius prerogatiua toto Regno societatem nostram, aduersus Bonzios, & mandarinorum potentiam defendebat. Suauitate ergo intima delibutus, quam oris species, piàque cum Deo, & Patribus de Deo & æternis prodebant colloquia, rite vltimis procuratus factis ad præmia transit summorum in Sinesem Ecclesiam meritorum, quæ Colai Siuchanchi Pauli seruatora est gloriosam memoriam æternis monumentis, & in posteros omnes transmissura.

Tanti viri iactura Rex magnoperè dolens conditorium misit ex ligno pretiosissimo quo defuncti cadauer clauderetur, funeris eius curam Rituum Præfidi imposuit, iussitque illi de fisco Regio magnificentissime parentari: efferendo autem Sciamhaium, eius Patriam corpori Mandarinum præfecit primarij nominis qui tot illis quibus Pechino distat milliariam centenis honores curaret ex more debitos viris in Colai officio defunctis: cohonestauit denique mortuum amplissimis titulis, quos familiæ transcribunt in perpetuos hæredes, seruântque velut monumenta nobilitatis præcipuæ & nunquam in dubium vocandæ. Et si autem anni ab hinc retrò triginta, illustrem semper nobis subiecerint eius laudandi materiam, superest tamen & quidem affatim, qua postremam hanc eius memoriam prosequamur.

Prima illum Dei notitia Sciaocci Cartaneus imbuit; primis fidei Christianæ amoribus Pechini Riccius; primo eius sacramento Rocca, qui eum Nanchini abluit sacro fonte, & dies quindecim apud nos in diuinis plenius erudit; inde ille tam certo assensu & solido Christiana dogmata complecti, tanta profiteri generositate, tam incensis diffundere studiis, vt hæc eius prima sub Christo stipendia emeritam vincerent, aliorum militiam. Riccij liber sententiarum quinque, & viginti, editionibus iteratis toto regno clarus, cum esset denuo in typos omnesque Prouincias mittendus, voluit eadem promulgatione Christianum se Paulus vbique gentium profiteri, libro suam præfixit cordatissimam lucubrationem, qua suscepti ab se Christianismi edebat laudes, mirabiles, sed longè merito parciores sic credi volebat, vt fidem, honorem, & caput, assertionis pignus non dubitaret obstringere. Exagitata non multò post lege Christiana, & suspectis prodendæ patriæ, quibuscum amicè conueniret; nunquam illorum consuetudinem & amicitiam timuit, dissimulauit nunquam; & quoscumque in casus res esset abitura, Christianum se, Patrumque defensore denuo publicè testatus est; cuius professionis apud Reges

duos, libellis atrocibus accusatus, libellis toridem fassus est quod accusabatur; sed eorum vno, caput ferro præbebat amputandum, nisi liquido Regi constitisset sectas omnes Sinarum falsi reas esse, si dignaretur prius, cum Patribus Bonzios disputatione committere; aut Christianorum vitam cum Ethnicorum vita componere. Libellum quicumque legerant, quanquam occiderent fore illi exigibilem, cepto non destitit, quoad Patres monerent desistendum, utrobique profecto generosus, audendo, & obtemperando. Omnium tamen cum iaceret aleam, quoties posceret Dei causa, nunquam sensit damnosam, & in sua desideria malignam: posteritatis votum, & familiæ propagandæ, quod summum ambiunt Literati sacrificarat Deo ad Christum accedens, & patens filij vnus, retinuerat effectam matrem secundariis vxoribus dimissis; Deus illi nepotes ex filio perpetuauit in stirpis successores. Christianus tunc palam cum eius inuidia nominis incipiebat Literatos ab optatis gradibus retardare, præterlapso vix anno inauguratur Doctor præcipuo trecentos inter suffragio; paulo post examinum viginti quatuor periculo nobili, in Collegium Regium euasit; denique paulisper gradu, honoribus, Magistratu deiectus, Colai ethnici scelerato in Christum odio, restitutus est post aliquot menses in integrum; adscitus in Regis Præceptorem; creatus Colaus, quo maiestatis apice post Regem apud Sinas, nihil augustius, potentius, ditius, & nobilitandis in æuum familiis gloriosus. Sed enim vitæ sanctus in hoc rerum suarum liberali artisu hoc vnum gaudebat, quod posset Patribus, & rei prodesse Christianæ. Corium mistum cum summo imperio, in templo vidinus Saluatori coram ad eius fines dilatandos haud minus ardentem se sistere, quàm ad Regis arma fortiter, & fideliter regenda. Verum enim vero alter eius in templum excelsior, & animosior accessus, cum venit gratias acturus ablati per summam iniuriam honoris, quo in rituum tribunali maximo fungebatur, quod supremo sibi decori duceret, Christianissimi causa illatum dedecus. Ceterum utcumque res illi fluere, sublimis, aut humilis, ore semper & animo serenus, quod acquiesceret vni Deo, & quæcumque ab eo acciperet, in eius gloriam conferret. Hinc ille præterea omnium contemptus præterquam æternorum, & Christiani cuiusuis pauperis æstimatione maior; & ratio, quàm Semideorum aulæ Ministrorum, Regisque ipsius ethnici. Cum prolevariis, modo Christianis, agebat vicit cum patribus, parique cum iis urbanitatum obseruatione; ve si Princeps apud nos, mendicum, aperti capitis, & titulorum reuerentia prosequatur: abiectiorem sui Christianam non norat Philosophia Sincensis, nisi postquam illuc Euangelij sapientia pedem misit, cuius Paulus fuit insignis discipulus, & doctor, sui enim vel solo conspectu, Christianam legem præ sectis omnibus commendabat, & fatebantur ethnici, quod docebant Patres hoc Paulum viuere, illorum præcepta moribus perfecte ab illo exprimi; legis autem illius vim quandam esse diuinam.

diuinam oportere quæ interiore hominem fingeret penitus ex amulsi
rectæ rationis, motusque illius omnes componeret ad numeros soli-
dæ, non personatæ fucatæque modestiæ, tranquillitatis item & be-
neuolentiæ etiam aduersus inimicos. Talem Pauli fuisse virtutem, non
elaboratam exterius, & scenæ famulam, sed ex legis quam Patres do-
cebant dictatis intimis, efflorescentem in morum præstantiam, vitæque
rationem æqualem vbique, nec vsquam ab se dissimilem. Laudabant
viri sapientes, & legem cui insistebat, opinione tam sublimi & effica-
ci vt multos ei adiungeret. Certè anno tantum labentis seculi vigesi-
mo tertio, nec nisi diebus paucissimis, centum viginti, sacro fonti
dedit, eosque partim Literatos, partim ampli ordinis Mandarinos.
factis nimirum dicta sanciebat, eratque suadendo potens, sed poten-
tior agendo, quo Neophytos quoque in conceptæ cursu pietatis acri-
ter animabat; quem enim non mouisset, vir tantæ dignitatis, facienti
ad aram ministrans in linea castula, eoque omni humilitatis cultu, qui
debet eius muneris celsitatem; promiscuè ad hæc in sacris ædibus cum
vulgo audiens, & orans, reiecto loci iure sibi parati discrimine, ac ne
pueros quidem amoueri ferens qui officiebant prospectui, sed velut
vnius è populo, pietate populi gestiens, attentioris ad diuinos quàm ad
humanos ritus. At de Monarchia Ecclesiæ, eiusque tum capite, tum or-
dinibus singulis dici non potest quàm præclarè, augustèque sentiret,
quàm dulcibus lachrimis rigaret literas quæ conuersiones ab hæresi, &
incrementa Ecclesiæ quot annis nunciabant. Tunchinum verò tot ei mil-
lia sex tantum annorum spatio adiecisse, incredibili accepit gratulatione,
meritumque posthabito capitis quo vetantur Sinæ dare literas extra re-
gnum, imperare sibi non potuit, quo minus surgentem illic Eccle-
siam corroboraret in omnes casus, ipsamque aded si fausta sors ferret
pro Christo mortem. Se verò ipse Christianum, & Ro. Ecclesiæ fi-
lium cogitans, tanti gratiam æstimabat tanta ad se orbis intercapedine
delatam, vt ab se nihil posse crederet in Dei gloriam suscipi, quod ma-
gnitudinè eius boni aliqua ex parte responderet. Suos quidem pro Dei
Ecclesiæ conatus gaudebat plurimum Patribus probari, sed Pauli quinti
Pontificis maximi salutatione visus est sibi cœlitus saluari. Hanc Roma
Trigaultius retulit, faitque paterni amoris simplex argumentum, quo
illum Pontifex, eiusque in Ecclesiam Sinensem dignabatur egregia me-
rita, nempe illi salutem suo nomine mandabat, subiecta saluti horta-
tuncula ad durandum constanter in eo fidei ardore in se, & aliis augen-
do: monitus ergo Trigaultium salutis eius latorem aduentare, tota
Mandarinatus sui, familiarium, & amicorum pompa spectabilis, in
aulam processit sui palatij. Et suo cuiusque cum iis ordine, & gradu,
ante aram proiecitus in genua, misit qui Patri diceret se adesse, in-
gresso occurrit mutuis de more vrbaniatibus, quibus redditis Pater,
dexter illi confedit, rusticum enim est in os cuiuspiam considerare. Inde
Trigaultius mandata persunctus salutatione, & hortatu amico summi
Pontificis,

Pontificis,

Pontificis, responso inhiabat quod Paulus graue ac modestum sub lingua dùm haberet interturbatus est, teneritate animi subita, & plures edidit lachrimas quàm verba. Magnis enim Deus delictis animi, fida ferui sui pensabat obsequia, & studebat ipse diligenter præsiare se ad illas idoneum; nam curis licet oppressus publicis, suum tamen quotidie fixum contemplationi, sacro, designatisque pietatis muneribus tempus dabat, suos cilicio, ieiunio voluntatio, & flagellationi dies, suas cohortationibus Patrum audiendis horas, et si non nihil subinde verbarum sonarent, quod rerum præstantia captus, ad elegantiam sermonis minus attenderet. In Colam prouectus hoc est totius imperij ministrum, & quidem turbulentissimo belli Tartarici tempore, ante solis exortum per angustas fores ad nos comiebat, præuertebatque nobiscum negotia omnia precatone matutina; tùm aduentibus honoris gratia Magistratibus supremis, ne quid mente, linguave à Christiano aberraret, singulorum affatus præoccupabat in domestico sacello Deum rogans, vt magis animo ad illum attenderet, quam oculis, ad se aduentem. Summa eius vltimum ægotantis consolatio hæc fuit, suorum brachiis in sacellum deferri, vt rei diuinæ interesset. Quoties tamen diuino accumberet epulo tanta id fiebat significatione pietatis vt secum pariter omnem qui aderat populum ad sensum diuinorum, fluctusque permoueret.

Iam robur viri generosum in fidei causa, & defensione Patrum nullum vt sæpè vidimus refugit periculum, hostis nullius insidias aut potentiam timuit; solus interdum contra omnes; nihil famosum in Patres, & legem quam tradebant, criminofum nihil in lucem vomebatur, cui non ille confutando noctes solidas vigilaret, suggerentibus materiam Patribus eloquentissimo eius stylo, quo si minus aduersariorum improbitas & ignorantia fateri errorem & mendacia cogebatur, viribus saltem deinceps retusis, impudentia posita humi se trahebant. Prodebat liber Literati cuiusdam vel athei, vel idololatræ, qui Christianorum dogma idem esse cum sectæ dogmate assererebat, quæ audiebat pessimè inter Sinas. Paulus mendacio; scriptoris audacia, & argumenti nouitate plausibili, occurrit, laruam confestim effrontem detrahit, discrimina edit quatuordecim, sibi à Patribus descripta, quibus toto scelo Christiana religio discernebatur ab infami secta, minatusque sexcenta alia se daturum, ventosum hominem ad palinodiam adegit. Sed de inuicta generositate fidei propugnandæ non pergo longius; illud malo hic mecum aduertri ab omnibus, vt quam Riccio mentem Deus indiderat, futuri prouidam, futurisque potius intentam Ecclesie laetis, stabilibus, & magnis, quam præsentibus semperque timidis, eandem Paulo indidisse, nempe vni huic incumbentem curæ, vt in regno suspicacissimo, omnia metuenti, exterisque inimicissimo, sedes Societati firmas collocaret, nullisque obnoxias aduersantium impressionibus quod edicto tandem Regio euicit, quo nostros curauit obstringi.

ad.

ad emendationem Astronomiæ Sinensis cui ministerio immensa quæ consecuta sunt, & nunc etiam eduntur animarum lucra debere profectò deprehendet, quisquis attenderit lapsis omnibus retrò annis nostra tempesterisse in lubrico, & vacillasse in alternas vices. Postremò ut quantum sua quoque in familia Paulus extiterit compendio referam, rependus est Sinarum genius, qui felicitatis apicem in familiæ dignitate, honoribus, opibus, perpetuitate constituunt, & quod summum, & Regi secundum in Colarum Præfectura quæ paucis, & sero, & sumptu laborum meritorumque ingentium obtingit, quem tamen breui post grani cum scenore rependit; Colaüs quilibet, esto minimè solers (cui solertiæ, metas conscientia non describit) auti millionem quotannis facile reponet; Paulus tam pauper obiit, ut necessariis interdum ad medicamenta paranda eguerit, cuius fortè haud satis abstinentiæ constaret fides, nisi tres e nostris Sacerdotes qui morituro tres menses adhibere, illam confitassent; vno inter Sinas eoque singulari Christiani Colai miraculo. Sua enim contentus honoraria mercede legitima sanè mediocri, facultate indulta minimè utebatur, priuatas suas rationes querendi simul cum publicis. Quam integritatem in cæteris item quos gesserat Magistratibus cum semper tenuisset, ex iis semper exsanguis, & sicus exierat. Quod eius in egenos liberalitati magnam addebat commendationem, cum iis alij supetuoacanea largirentur, necessaria ipse sibi detraheret, quibus eorum leuaret inopiam. Natalem quisque apud Sinas lætissimo recolit, & sumptuosissimo instructu, epularum, coneedorum, symphoniarum, & celebrium eiusmodi nugarum; Paulus eius diei hilaritatem quadrifariam diuidebat, nosocomio partem vnam; carcere detentis alteram, tertiam senibus egenis, vltimam Patribus tribuebat, quam ij deinde partiebantur Christianis, quos prolis numero, & inopia premi norant. In Prouinciis quas rexit variis, annonæ, & fame afflictis tam effusa, etiam ethnicis succurrit manu, ut Pater pauperum cognominaretur; contigitque ut mensæ mox accubiturus, petenti stipem mendico prandium donaret sibi præparatum, impransus ipse diem exigeret. Longum fuit ire per familias, & domos, Christianorum maximè, rei que Christianæ vtillum, quas victa, vestitu, opeque omni iauit. Claudio breuiter, Paulum meritotum illustrium & sublimium exemplorum patrimonio sempiterno; rei vero domesticæ angusto suam stabilisse, & locuplerasse familiam. Huic erat filius Iacobus, parenti per omnia similis quem in cursu honorum & graduum cum posset facile frigidula solum commendatione maximè promouere; nefas sibi putauit, vocem eius gratia mittere, alicuius illic iniquum fauore niti, vbi deberent ingenij merito, & labore omnia constare. Verum animis suorum ut prodesset, nulli parcebat sollicitudini, aut labori, dies festis colebat lætitiis quibus aliqui eorum ad fidem accederent; soceri & foerus, & duorum nepotum solenni baptismo, magna ipse pars pompæ interfuit, & Cattaneo ad aram post baptis-

HH h. h.

mum, sui ut erat magistratus ornatu verendus ministravit, & sacro epulo, irerata quater confessione refectus est. Sed Patris decrepiti ætatem idolis à puero miserè mancipatam, quot gemitibus, ieiuniis, precibus, quam duris sui afflictationibus redemit. Nolebat senex de Sinarum Diis multis, & propriis, cum vno externo & ignoto mutandis se cum agi; nolebat sibi septuaginta annos in cassum periisse, & parva per eos merita desperans, nouam sibi texere catenam meritorum: miserus est Deus infelicissimi hominis, & conuersionem eius votis ardentibus optimi filij donauit; baptismo biennium superstes ita vixit, ut eius obitu doleret minus Paulus quàm gauderet. Sed in nepotibus fuere quibus plurimum angeretur; primum quod amicitias cum flagitioso idolorum cultore copulassent obrectatore palam nominis Christiani, nec dissimulauit iis dolorem ex periculosa illorum imprudentia conceptum, at hi dissimulantes se capere quid vellet, in familiaritate impuri hominis proteruè nihilominus hærebant, quod eum tam graui mœrore consternauit ut sesqui diem ieiunus, & solus, & multo pro iis gemitu apud Deum vrgeret supplex, quoad illos à præcipiti reuocasset. Repentè ad frugem traducti eius pedibus aduoluuntur, & malè conciliatam, peiùlque culram hominis scelerati amicitiam æternam eiu-rant. Alterum priori longè immaniùs pœna vltus est grauiori. Natu maximo nepotum erat filiùlus ægrotus, pro valetudine infantis, Iacobi famulos in templo idolorum vota quædam fecisse sacrilega cognouit Paulus, Pechini tunc agens; indignatùsque impietatem facinoris, erant enim omnes Christiani, ardentibus iiteris Iacobo filio, pro sua Colai potestate imperauit, seruos illos iuberet cædi asperrimè, domo-que in perpetuum excurbari. Nepotem pueri parentem quo vel con-niuentem, forsitan & iubente, patrata impietas dicebatur, ab se suisque posteris abnegauit, edixitque se item effecturum, ut è regis fastis eraderetur eius nomen, ne quid bonorum ad eum pertingeret quibus sole- rent ab Regibus Colaorum nepotes honestari. Proin domo quoque Rex illum expelleret, tanquam nihil ad se attinentem. Demùm claudebat epistolam tacita reliquorum admonitione, ne faxit Deus, inquebat, ut meos censeam, & meo prognatos sanguine, qui fiducia aliquid in idolis ponunt. Apertis literis cæduntur serui, sed ex pondere plagarum, pondus sui sceleris pendentes, domo ciecti, in templum confugiunt, colloque crassa depresso catena, sacrilegij veniam publicè implorant. Intercessores apud Paulum Patres, non difficilè inuenit nepos, quod planè infcius admissi criminis probaretur; sed ij nihil agebant apud Paulum, nisi cognitione multorum dierum lenta, & prope iuridica eius innocentiam confirmassent, qua perspecta Paulus illum in pristina nam gratiam recepit. Atque his de illo & Sinarum rebus hic annus absoluitur 1633.

Pauca tres vltimi qui sequuntur de regno Cocincinæ, de Tunchino plurima suggerunt. Cocincinam colebant tres nostri Sacerdotes Ma-
nuel

nucl Fernandez, & Gaspar Luigius Europæi, furtim; quia exilio damnati; Machida Matias Iapo apertius, indulto Principis sed patrio habitu. Horum, & Buzomij opera subinde ad suppetias accurrentis, quingenti quadraginta primo anno tincti; altero, multo plures; tertio etiam accessione satis liberali. Quod sacris ædibus excisis, operariis exulibus, vetitis cœtibus, clam tamen, & trepidè partum, non debet exiguum videri; sed operæ eius partem dimidiam cum à se contulerint Catechistæ, laudis quoque in partem non minimam veniunt; excelluere in iis duo Manuël & Petrus, in explodendis Bonziis & idolis tam grati & habiles, vt sollicita custodia excluderentur à palatij foribus, ne regni hæredem Principem facerent Christianum. Buzomium vt pridem diximus exulem, & Ciampæ regnum proximè subiturum, Batauorum nauis, in continentem fuga coniecerat, vbi ex lege tyrannica pro Regis mancipio, velut ex naufragio captus, cum P. Maiorica, Antonio Torres & tribus Catechistis, miserè ac barbarè habitus est, sed data Regi fide referendi pro se ac sociis pretij, si renauigare Macaui sineretur, non id modo benignè obtinuit, sed hoc insuper vt quos relinquebat socij, & nauæ benignè haberentur. Ipse priusquam retrò vela daret, promouit altius Cambogiam versùs, inspecturus quam esset idoneum id regnum ad Euangelij sementem. Illinc recessiuit paulò ante religiosos quatuor alterius ordinis repetiisse Philippinas vnde aduenerant, post sterilem illic biennij moram, neque propterea animo conceidit, sed Regem adiens acceptus est ab eo humaniter, & eius quædam ad negotia Macai peragenda fidenter adhibitus: confecto illic redemptionis promissæ pretio, mare iterat cum oneratis quatuor Lusitanis, Auronum tendentibus Cocincinæ portum, quibus superuenere ab India tres Macaui euntes, magno Patrum periculo & metu, si enim Rex aduerteret animum lucri odore Lusitanos, ad suos portus confluere, non autem, vt sibi admixta cum Patribus in Regnum, legis Christianæ reponerent gratiam, futurum videbant, vt Christi prædicationem excluderet, cum sola cupiditas Lusitanos abundè sibi faceret obsequentes. Iturus obuiam huic malo Buzomius, vnum ex Patribus Europæis qui latebant requiri iubet vt sibi quamprimum Societatis habitu adesset velut recens Macao appulsus; Lusitanorum legatum cum eo ad Regem comitatur, qui se illius aduentu gaudere significat, inde apud Legatum, excusare Patrum exilium, culpam in eos coniecere, notare imprudentiam illorum, quod æquo, & iusto non acquiescerent; se cum Lusitanis amicitiam inisse, Deum illorum diligere, & Regno excipere, vicissim ex iis iure peti, vt Regni sui amarent Deos, contra quam erat Patribus solenne, qui diuinitate, cultoribus, statuis, illos spoliabant. Parabat Buzomius negare, posse illos amores conuenire, & vna in sede commorari, vt nec falsum cum vero, & cum terra cœlum; vrbantate superuacanea illius responsum senex improbus anteuertit, veterem erga Buzomium beneuolentiam memorans, iu-

H H h 2

84.
Fructus ex
Cocincina